

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.04.2008, sp. zn. 29 Odo 1613/2005, ECLI:CZ:NS:2008:29.ODO.1613.2005.1

Číslo: 46/2009

Právní věta: Jestliže se věřitel s dlužníkem nedohodl na zákazu postoupení pohledávky (§ 525 odst. 2 obč. zák.), není smlouva o postoupení pohledávky ze smlouvy o úvěru, s jejíž úhradou je dlužník v prodlení, neplatná jen proto, že postupitelem je banka a že tím došlo k prolomení bankovního tajemství.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 29.04.2008

Spisová značka: 29 Odo 1613/2005

Číslo rozhodnutí: 46

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Postoupení pohledávky

Předpisy: § 38 odst. 1 předpisu č. 21/1992Sb.
§ 524 odst. 1 předpisu č. 40/1964Sb.
§ 525 odst. 1 předpisu č. 40/1964Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

K r a j s k ý s o u d v H r a d c i K r á l o v é r o z s u d k e m z e d n e 1 9 . 4 . 2 0 0 5 p o t v r d i l r o z s u d e k z e d n e 2 7 . 2 . 2 0 0 3 , j í m ŝ O k r e s n í s o u d v S e m i l e c h u l o ŝ i l ŝ a l o v a n é m u z a p l a t i t ŝ a l o b k y n i č á s t k u 7 0 0 0 0 0 0 K č s 1 2 % ú r o k e m o d 1 . 5 . 1 9 9 9 d o z a p l a c e n í a n á h r a d u n á k l a d ů ř í z e n í (p r v n í v ý r o k) a r o z h o d l o n á h r a d ě n á k l a d ů o d v o l a c í h o ř í z e n í (d r u h ý v ý r o k) .

Odvolací soud v odůvodnění rozsudku zejména uvedl, že považuje za správná skutková zjištění i právní závěry soudu prvního stupně o tom, že smlouva o úvěru ze dne 24. 1. 1994 (dále jen „smlouva o úvěru“) uzavřená mezi právní předchůdkyní žalobkyně A. bankou, a. s. (dále též jen „banka“) a společností J., spol. s r. o. (dále jen „dlužník“), kterou byl dlužníkovi poskytnut střednědobý úvěr na investice ve výši 15 000 000 Kč, je platnou smlouvou, mající náležitosti podle ustanovení § 497 obch. zák. a prohlášení o ručitelském závazku ŝalovaného ze dne 24. 1. 1994 podepsané starostkou města, jímž bylo zajištěno splnění závazku dlužníka ze smlouvy o úvěru, je platným právním úkonem podle ustanovení § 303 obch. zák., kterým se ŝalovaný zavázal splnit závazek dlužníka ze smlouvy o úvěru do výše 7 000 000 Kč. Prohlášení ručitele bylo starostkou ŝalovaného podepsáno poté, kdy městské zastupitelstvo na svém zasedání dne 17. 1. 1994 schválilo převzetí ručení za závazek dlužníka. Za správný považoval i závěr o povinnosti ŝalovaného plnit z titulu ručitelského závazku.

Odvolací soud rekapituloval, že usnesením ze dne 11. 5. 2004 připustil, aby na místo dosavadní žalobkyně A. banky, a. s. v likvidaci, vstoupila do řízení společnost F. T., již byla pohledávka ze smlouvy o úvěru smlouvou o postoupení pohledávky postoupena.

Námitku neplatnosti uznání závazku dlužníkem ze dne 25. 8. 2000 a s tím související námitku promlčení nepovažoval za důvodnou s tím, že podepsání uznání závazku osobou oprávněnou jednat za dlužníka bylo prokázáno výpovědí jednatele dlužníka. Podle ustanovení § 323 odst. 3 obch. zák. má uznání závazku účinky i vůči ručiteli a podle § 407 odst. 1 obch. zák. zakládá běh nové promlčecí doby. Z ustanovení § 310 obch. zák. vyplývá, že právo věřitele vůči ručiteli se nepromlčí před promlčením práva vůči dlužníkovi.

Odvolací soud neakceptoval ani výhradu nesprávného rozhodnutí o úrocích z prodlení s tím, že byl-li dne 12. 12. 2000 prohlášen konkurs na majetek dlužníka, pak výzva k plnění dlužníkovi, jako předpoklad uplatnění práva na plnění vůči ručiteli, nemohla mít žádný význam, neboť je nepochybné, že ani po ní by závazek nesplnil.

Námitku žalovaného o nemožnosti postoupit pohledávku banky za klientem na jinou osobu, opírající se o rozhodnutí Vrchního zemského soudu ve Frankfurtu nad Mohanem ze dne 25. 5. 2004, nepovažoval za důvodnou s tím, že v uvedeném rozhodnutí bylo vyloženo jiné než české právo. Z něho ani z obecných úvěrových podmínek banky zákaz cese pohledávky ze smlouvy o úvěru vyvodit nelze.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, odkazuje co do jeho přípustnosti na ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., namítaje, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci, tj. uplatňuje dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Nesprávnost právního posouzení věci dovolatel spatřuje v závěru odvolacího soudu, podle něhož z právních předpisů ani z obecných úvěrových podmínek banky – konkrétně z jejich článku IX. – nevyplývá zákaz postoupit pohledávku banky ze smlouvy o úvěru. Dovolatel vyjadřuje přesvědčení, že smlouva o postoupení pohledávky uzavřená mezi bankou a žalobkyní, jež je jiným „podnikatelským subjektem“, je neplatná, neboť byla uzavřena v rozporu se zákonem o bankách i s ujednáním mezi bankou a jejím klientem. Otázka platnosti smlouvy o postoupení pohledávky byla odvolacím soudem řešena v rozporu s hmotným právem, protože postoupení pohledávky ze smlouvy o úvěru bez souhlasu dlužníka jako klienta banky je porušením bankovního tajemství, jež je zakotveno v § 38 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách (dále jen „zákon o bankách“), a má za následek neplatnost smlouvy podle § 39 obč. zák. Závěr odvolacího soudu je i v rozporu s článkem IX. obecných úvěrových podmínek banky, podle něhož klient, tj. dlužník, nesouhlasil s poskytováním obecných informací, zejména o svých závazcích, ekonomické a finanční situaci. Postoupení pohledávky odporuje dohodě s dlužníkem a jde tak o zákaz postoupení pohledávky podle § 525 odst. 2 obč. zák. Povinnost s postoupenou pohledávkou předat postupníkovi doklady a poskytnout informace týkající se pohledávky pak vyplývá z § 528 odst. 2 obč. zák. Žalovaný má za to, že jako předběžná by měla být řešena otázka, zda je slučitelné s právem Evropského společenství porušování bankovního tajemství smluvním postoupením pohledávky banky za klientem.

Dovolatel požaduje, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalobkyně považuje rozhodnutí odvolacího soudu za správné a dovolání žalovaného za nepřipustné.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z odůvodnění:

Zásadní právní význam rozhodnutí odvolacího soudu Nejvyšší soud shledává, a potud má dovolání ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. za přípustné, ve výkladu ustanovení § 38 odst. 1 zákona o bankách v souvislosti s ustanovením § 524 obč. zák.

Podle ustanovení § 38 odst. 1 zákona o bankách (ve znění ke dni uzavření smlouvy o úvěru, které je i současným zněním) na všechny bankovní obchody, peněžní služby bank, včetně stavů na účtech a depozit, se vztahuje bankovní tajemství.

Z ustanovení § 524 obč. zák. vyplývá, že věřitel může svou pohledávku i bez souhlasu dlužníka postoupit písemnou smlouvou jinému (odstavec 1). S postoupenou pohledávkou přechází i její příslušenství a všechna práva s ní spojená (odstavec 2).

Podle ustanovení § 525 obč. zák., postoupit nelze pohledávku, která zaniká nejpozději smrtí věřitele nebo jejíž obsah by se změnou věřitele změnil. Postoupit nelze ani pohledávku, pokud nemůže být postižena výkonem rozhodnutí (odstavec 1). Nelze postoupit pohledávku, jestliže by postoupení odporovalo dohodě s dlužníkem (odstavec 2).

Určuje-li citované ustanovení zákona o bankách, že bankovní tajemství se vztahuje - mimo jiné - na všechny bankovní obchody, pak se vztahuje i na smlouvy o úvěru, neboť podle § 1 odst. 1 písm. b) zákona o bankách je poskytování úvěrů jednou ze základních činností banky. Účelem institutu bankovního tajemství je ochrana klienta banky před zveřejněním či podáváním informací o jeho majetkových poměrech.

Přitom ovšem neplatí (a dovolatel se mýlí, usuzuje-li jinak), že institut bankovního tajemství je sám o sobě vyložitelný (v posuzované věci ve vazbě na článek IX. bodu 1 úvěrových podmínek banky) jako dohoda věřitele (banky) s dlužníkem (dovolatelem) zakazující postoupení pohledávky ve smyslu § 525 odst. 2 obč. zák.

Úprava smluvního postoupení pohledávky v občanském zákoníku ani příslušná ustanovení obchodního zákoníku obecně vzato nezakazují (pod sankcí případné neplatnosti takového úkonu) postoupení pohledávky jen proto, že důsledkem postoupení je prolomení bankovního tajemství.

Ochranu poskytovanou klientu banky prostřednictvím institutu bankovního tajemství je nutno vždy zvažovat (z hlediska možných úvah, jež takovou ochranu absolutizují) i s přihlédnutím k tomu, zda a jakým způsobem osoba, která má být tímto institutem chráněna, sama porušuje své povinnosti plynoucí z příslušného bankovního obchodu (zde ze smlouvy o úvěru).

Zákon o bankách totiž bance také ukládá obezřetně hospodařit a chránit majetkové zájmy všech svých klientů (srov. zejména část čtvrtou tohoto zákona). Při plnění této povinnosti nemůže být banka připravena o možnost zbavit se v zájmu ostatních svých klientů rizikové pohledávky v situaci, kdy dlužník porušuje povinnost pohledávku splácet, jen proto, aby prostřednictvím institutu bankovního tajemství chránila individuální zájem takového dlužníka.

V situaci, kdy žalovaný své závazky ze smlouvy o úvěru neplnil, tedy již proto nemůže být dovolání v daném ohledu opodstatněné.

K tomu lze dodat, že z hlediska možných úvah o následcích neoprávněného porušení bankovního tajemství smluvním postoupením pohledávky je zjevné, že k nápravě uvedeného stavu nevede sankce spočívající v neplatnosti smlouvy o postoupení pohledávky. Plně opodstatněné je proto tam, kde taková situace nastane, zvažovat otázky odpovědnosti za škodu a nikoli prolamovat platnost postupných smluv, nadto v situaci, kdy bylo věcí smluvních stran, zda si v mezích bankovního

obchodu sjednají výhradu zákazu postoupení dle § 525 odst. 2 obč. zák.

K námitce, že jako předběžná měla být řešena otázka, zda je slučitelné s právem Evropského společenství porušování bankovního tajemství smluvním postoupením pohledávky banky za klientem, Nejvyšší soud poukazuje na rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 10. 1. 2006, ve věci C-302/04 Ynos. Z něj se podává, že předcházejí-li skutkové okolnosti sporu přistoupení státu k Evropské unii, není dána jeho pravomoc k výkladu směrnice Evropského společenství. O takový případ jde i v projednávané věci.

Nejvyšší soud sám pak ve shora podaném výkladu rozpor s právem Evropské Unie neshledává.

Jelikož se dovolateli prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu správnost právního posouzení věci odvolacím soudem zpochybnit nepodařilo, Nejvyšší soud jeho dovolání podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty před středníkem, o. s. ř. zamítl.